

Kritik mot Kriminalvården, anstalten Beateberg, för felaktig granskning av myndighetspost m.m. Även uttalanden om hanteringen av sådana försändelser när de inkommer i annan post

Beslutet i korthet: I beslutet uttalar sig JO om hur en anstalt vid sin postgranskning bör hantera en försändelse från t.ex. en privatperson eller privat organisation som innehåller ett förslutet brev från en myndighet. Hon bedömer att brevet från myndigheten bör anses utgöra myndighetspost även om det kommer in i en försändelse från en avsändare som inte omfattas av reglerna för sådan post. Enligt henne är det synsättet mer förenligt med den grundlagsskyddade rätten till förtrolig kommunikation och reglerna för granskning av myndighetspost. Brevet från myndigheten får alltså granskas enbart i syfte att utreda vem avsändaren är när det finns anledning att anta att uppgiften om detta är oriktig.

I beslutet får en anstalt kritik för att ha granskat ett brev från en myndighet i syfte att undersöka om det innehöll något otillåtet föremål.

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 14 december 2022 framförde AA i huvudsak följande klagomål mot Kriminalvården, anstalten Beateberg, och en tjänsteman där.

En anställd vid anstalten hade tidigare öppnat hans ytterst känsliga myndighetspost. Mindre än två månader senare inträffade samma sak med ännu känsligare post från Lilla Edets kommun. Det meddelandet låg i dubbla kuvert som båda hade öppnats. Därefter hade det yttre kuvertet slängts bort. Att öppna myndighetspost utan misstanke om att den är oriktig är ett lagbrott. Vidare är det anmärkningsvärt att han inte fick ytterkuvertet.

Till anmälan fogades ett kuvert som var ställt till AA och märkt med Lilla Edets kommuns logotyp. AA anförde att detta var det inre kuvertet i den nämnda försändelsen. Kuvertet är försett med en postgranskningsstämpel. Av den framgår att försändelsen kom in till anstalten och granskades den 6 december 2022 enligt 7 kap. 7 § fängelselagen (2010:610), FäL, genom granskningsmetoden öppnande utan genomläsning av innehållet. Enligt stämpeln har

granskningen utförts av *en* tjänsteman. Kuvertet är igenklistrat, men den övre långsidan har sprättats upp och därefter förslutits med tejp längs med öppningen.

Utredning

Kriminalvården uppmanades att yttra sig över klagomålen och varför endast en person deltagit vid granskningen av försändelsen. Kuvertet som gavs in tillsammans med anmälan, JO:s handling # 2, bifogades.

I sitt remissvar anförde myndigheten, genom regionchefen vid Region Stockholm, följande:

Kriminalvården har inhämtat uppgifter från ledningen vid anstalten Beateberg.

Ett brev från Passus ankom till anmälan den 6 december. Brevet granskades för att undersöka om försändelsen innehöll något otillåtet föremål. I försändelsen låg ett annat kuvert med Lilla Edets kommunlogga. Även detta kuvert öppnades och granskades av samma syfte.

Det är alltid två tjänstemän som tillsammans granskar försändelser. Att det endast är angivet ett namn på handling två kan bero på att kuvertet inne i försändelsen inte noterades initialt. Tjänstemännen som granskade försändelsen bedömde att det inte rörde sig om s.k. myndighetspost eftersom avsändaren var Passus. Anstalten har befordrat kuvertet från Passus.

Rättslig reglering

Var och en är gentemot det allmänna tillförsäkrad frihet att inhämta och ta emot upplysningar samt att i övrigt ta del av andras yttranden (2 kap. 1 § första stycket 2 regeringsformen, RF). Var och en är dessutom skyddad mot undersökningar av brev och annan förtrolig försändelse (2 kap. 6 § första stycket RF). Dessa fri- och rättigheter gäller även en person som är intagen i en anstalt eller häkte. De får dock begränsas genom lag (2 kap. 20 § RF).

Av 7 kap. 6 § fängelselagen (2010:610) (FäL) följer bl.a. att en försändelse mellan en intagen och en svensk myndighet ska vidarebefordras utan granskning. Sådana försändelser får dock granskas i syfte att utreda vem avsändaren är, när det finns anledning att anta att uppgifterna om vem som är avsändare är oriktiga.

Av 7 kap. 7 § följer att en försändelse till eller från en intagen i anstalt i andra fall än som avses i 6 § får granskas, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten. Syftet med granskningen ska bl.a. vara att undersöka om försändelsen innehåller något otillåtet föremål.

Av 7 kap. 24 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om fängelse, KVFS 2011:1 följer att den intagne ska underrättas när en försändelse har granskats. Underrättelsen ska innehålla information om vilken försändelse som har granskats, med stöd av vilket lagrum granskningen har skett, vilken typ av granskning som har utförts, datum för granskningen samt vem eller vilka som medverkat vid granskningen.

Kriminalvårdens bedömning

Passus är ingen svensk myndighet utan en organisation som arbetar med hjälp för personer som vill lämna ett kriminellt gäng och/eller en kriminell livsstil. Utifrån vetskapen om vilka som deltar i verksamheten bedömde anstalten att det förelåg skäl att undersöka om brevet innehöll något otillåtet föremål. Kuvertet med Lilla Edets logga var en del av innehållet i försändelsen från Passus. Detta kuvertet borde dock inte ha stämpel eftersom det var försändelsen från Passus, med innehåll, som granskades.

AA kommenterade remissvaret skriftligen och muntligen. Han anförde i huvudsak följande.

Kriminalvårdens uppgifter om att en avhopparverksamhet var avsändare är en efterhandskonstruktion eftersom Passus och Lilla Edets kommun aldrig har varit i kontakt med varandra. Hela försändelsen kom från kommunen. Det yttre kuvertet befordrades inte till honom, men hans socialsekreterare har berättat att hon skickade brevet i två identiska kuvert.

Bedömning

Rättsliga utgångspunkter

Kriminalvården har redogjort för viss relevant rättslig reglering. Jag vill tillägga följande.

Med försändelse avses varje försändelse, t.ex. brev, skriftliga meddelanden, andra skriftliga handlingar och paket, som är avsedda att genom Kriminalvårdens försorg befordras till eller från den intagne. Däremot avses inte ett elektroniskt meddelande, t.ex. e-post, såvida det inte har skrivits ut (se prop. 2009/10:135 s. 110 och 147).

Vid granskning genom öppnande av en försändelse ska, om möjligt, två tjänstemän medverka (7 kap. 20 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd [KVFS 2011:1] om fängelse, FARK Fängelse).

Som framgår av remissvaret får försändelser mellan en intagen och bl.a. en svensk myndighet – s.k. myndighetspost – granskas enbart för att utreda vem avsändaren är när det finns anledning att anta att uppgifterna om detta är oriktiga. En sådan granskning måste kunna motiveras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet, och kontrollen får inte vara mer ingående än vad som krävs för att ta reda på om uppgiften om avsändare är korrekt. (Se 7 kap. 6 § och 1 kap. 6 § andra stycket FäL.) Bestämmelsen kan ses som en för intagna anpassad form av det grundlagsskydd som gäller för var och en i 2 kap. 6 § regeringsformen om skydd mot undersökning av brev eller andra förtroliga försändelser.

Enligt tidigare uttalanden från JO saknar Kriminalvården lagstöd för att kasta kuvert som försändelser till intagna har skickats i (se JO 2016/17 s. 280, dnr 5255-2015).

Hanteringen i detta fall

Den 6 december 2022 kom det in en försändelse till anstalten Beateberg som var adresserad till AA. Den innehöll ett brev från Lilla Edets kommun. AA menar att hela försändelsen kom från kommunen och att det yttre kuvertet var identiskt med det inre. Han har också anført att anstaltspersonalen kastade bort ytterkuvertet och att det alltså inte befordrades till honom. Kriminalvården har å sin sida gjort gällande att det yttre kuvertet kom från en s.k. avhopparverksamhet och att även det befordrades till AA.

Jag kan utifrån utredningen inte dra någon säker slutsats om avsändaren till det yttre kuvertet men vill trots det ge min syn på hur anstalten borde ha hanterat situationen.

Av utredningen framgår att det inre kuvertet var märkt med kommunens logotyp. Om – som AA har hävdad – även ytterkuvertet var det, fick försändelsen granskas enligt reglerna för myndighetspost, dvs. endast om det fanns anledning att anta att uppgiften om avsändare var oriktig (7 kap. 6 § FäL). Om i stället – som Kriminalvården har gjort gällande – det yttre kuvertet kom från en avhopparverksamhet som inte bedrivs av en myndighet resonerar jag enligt följande.

Som det får förstås menar Kriminalvården att det inre brevet märkt med kommunens logotyp inte utgjorde myndighetspost eftersom det låg i en försändelse som inte kom från en myndighet och därmed var en del av den försändelsen. Av samma anledning borde brevet enligt Kriminalvården inte ha försetts med en postgranskningsstämpel.

Jag delar inte Kriminalvårdens uppfattning. Om en försändelse till en intagen från t.ex. en anhörig, annan privatperson eller en privaträttslig organisation innehåller ett förslutet brev från en myndighet, bör det senare alltså anses utgöra myndighetspost enligt fängelselagstiftningen. Att ett sådant brev inkommer i ett kuvert där avsändaren alltså inte är en myndighet förändrar enligt min mening inte den saken. Det synsättet är mer förenligt med den grundlagsskyddade rätten till förtrolig kommunikation och reglerna för granskning av myndighetspost. Brevet från myndigheten bör således hanteras enligt regleringen för sådan post, dvs. 7 kap. 6 § FäL. Om omständigheterna i ett sådant fall ger anledning att anta att uppgiften om den avsändaren är oriktig, får försändelsen granskas i syfte att utreda vem det är. Försändelsen i övrigt får granskas enligt 7 kap. 7 § samma lag. Eftersom det enligt min mening är fråga om två olika försändelser behöver respektive kuvert förses med en granskningsstämpel.

Mot den bakgrunden var det fel av anstaltspersonalen att granska den inre försändelsen från kommunen i syfte att undersöka om den innehöll något otillåtet föremål. Som jag nyss har understrukt får myndighetspost granskas endast för att kontrollera om uppgiften om avsändare är korrekt. Anstalten får därför kritik. Det var däremot korrekt av personalen att förse det inre kuvertet med en postgranskningsstämpel. Det borde dock ha framgått av dokumentationen att ytterligare en tjänsteman medverkade vid undersökningen, om det var fallet.

Vidare drar jag samma slutsats som JO tidigare har gjort, nämligen att Kriminalvården inte har lagstöd för att kasta ett kuvert som är adresserat till/avsett för en intagen. Kriminalvården och AA har emellertid lämnat olika uppgifter om huruvida det yttre kuvertet befordrades till AA. Här står alltså ord

mot ord. Jag bedömer att ytterligare utredning inte skulle leda till något annat resultat och får därför konstatera att det inte finns grund för kritik i denna del.

Det som har kommit fram i övrigt ger inte anledning till något uttalande eller någon annan åtgärd från min sida.

Ärendet avslutas.